

Handläggare: Staffan Halleskog
Telefon: 08-508 36 203

Till
Äldrenämnden

Nämndens arbete med underlag för budget 2011 med inriktning 2012 och 2013 Äldrenämnden

Äldreförvaltningens förslag till beslut

1. Godkänner förvaltningens förslag till budgetunderlag för år 2011 och inriktning för 2012 och 2013 och överlämnar detta till kommunstyrelsen.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Gunnel Rohlin
direktör

Chatrin Engbo
avdelningschef

Marianne Hedenström
avdelningschef

Raili Karlsson
avdelningschef

Sammanfattning

Som ett led i Stockholms stads långsiktiga planering ska stadens samtliga nämnder årligen utarbeta en analys av verksamheten. Nämndernas budgetunderlag ska redovisa en övergripande och sammanfattande analys av verksamheten de kommande åren. Bedömningarna avser både nämndens eget verksamhetsområde och det stadsövergripande ansvaret. Med Vision 2030 som grund och utifrån en nulägesanalys redovisar förvaltningen prioriterade utvecklingsområden för den kommande treårsperioden.

Bakgrund

Utgångspunkt för arbetet med budgetunderlaget är beslutad plan för 2011 i kommunfullmäktiges budget för år 2010 med inriktning för åren 2011 och 2012. Större avvikelser eller förändringar jämfört med gällande plan för åren 2011–2012 ska analyseras och kommenteras. Analysen för perioden 2011–2013 ska fånga de viktigaste frågorna som berör äldreomsorgen i Stockholms stad. Budgetunderlaget ska under respektive relevant inriktningsmål redovisa en övergripande och sammanfattande analys av verksamheten de kommande åren. Underlaget ska beskriva trender, utvecklingstendenser, strukturella frågor och demografiska förändringar samt effekterna av dessa samt eventuella åtgärder. I detta ingår att beakta lokalförsörjning, kompetensförsörjning samt omstrukturerings- och investeringsbehov. Nämnden ska även i underlaget beakta den konkurrensutsättning och avknoppning som ska ske inom stadens verksamheter.

Nämnderna ska särskilt kommentera driftbudgetkonsekvenser till följd av redan fattade beslut av kommunfullmäktige eller kommunstyrelsen.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av staben i samråd med förvaltningens övriga avdelningar. Kommunstyrelsens pensionärsråd och äldrenämndens handikappråd har den 13 april 2010 beretts möjligheter att yttra sig i ärendet. Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet den 14 april 2010.

Vision 2030 – Ett aktivt och tryggt åldrande

Stadens vision 2030 – Ett Stockholm i världsklass – anger under rubriken Medborgarnas Stockholm "Ett aktivt och tryggt åldrande" som vision för de äldre invånarna. Äldreomsorgen ska präglas av personligt inflytande, individualisering, trygghet och respekt. Både kommunala och privata utförare ska vara lyhörda för de äldres önskemål och behov. Anställda inom äldreomsorgen ska ha adekvat utbildning och kompetens som svarar mot de krav som verksamheten ställer. I all utbildning och kompetensutveckling är frågor om bemötande och människovärde viktiga.

1. Kommunfullmäktiges inriktningsmål

Äldrenämnden anger strategiska utvecklingsområden i punktform under kommunfullmäktiges inriktningsmål för att bidra till en äldreomsorg i världsklass.

1.1 Stockholm ska vara attraktiv, trygg, tillgänglig och växande stad för boende, företagande och besök

- Boende för äldre

- Brottsförebyggande arbete
- Kultur för äldre

1.2 Kvalitet och valfrihet ska utvecklas och förbättras

- Valfriheten ska öka
- Inflytande, respekt och delaktighet
- Rättvis och likvärdig biståndsbedömning
- Aktivt och socialt liv
- Kompetensutveckling/utbildning
- Ledarskap
- Personalförsörjning

1.3 Stadens verksamheter ska vara kostnadseffektiva

- Budget i balans
- Effektivt resursutnyttjande

2. Nämndens verksamhetsområde

Äldrenämndens verksamhetsområden delas in i ett *stadsövergripande uppdrag* och ett *driftsåtagande*. De stadsövergripande frågorna avser stadens äldreomsorg, utarbetande av riktlinjer och policys, metod- och verksamhetsutveckling, utbildningsinsatser, forskning och uppföljning av stadens samlade äldreomsorg.

Det stadsövergripande uppdraget syftar till att stärka likställigheten inom staden.

Driftsåtagandet utförs av Stockholms äldre och handikappjour, där stadsdelsförvaltningar och andra kommuner köper tjänster. Stockholms äldre- och handikappjour handlägger, bedömer och åtgärdar akut uppkomna hjälp- och omvårdnadsbehov under kvällar, nätter och helger, det vill säga under jourtid, enligt delegation från stadsdelsnämnderna samt arbetsleder omvårdnadspersonal i akuta situationer då ordinarie arbetsledare inte är tillgänglig.

Nämnden svarar för samordning av planeringen av vård- och omsorgsboenden.

Äldrenämnden ansvarar för upphandling av privata utförare inom hemtjänsten, och enstaka platser av vård- och omsorgsboenden. Nämnden har även på uppdrag av kommunfullmäktige att samordna uppföljning av ramavtalen och verksamheter i egen regi.

Äldrenämnden genomför övergripande grundutbildning och kompetensutveckling för personal inom verksamhetsområdet.

Inom äldrenämnden finns stadens äldreombudsman och äldreomsorgsinspektörer.

Direktiv gentemot nämnder kan endast utfärdas av kommunstyrelsen eller kommunfullmäktige. Beslut i övergripande äldreomsorgsfrågor fattas av kommunstyrelsen/kommunfullmäktige efter förslag från äldregruppen.

Äldreförvaltningen bereder styrdokument, ger stadsdelsförvaltningarna råd och stöd samt utbildningar, som ger förutsättningar att leva upp till riktlinjerna, samt följer upp kvaliteten i den verksamhet som bedrivs. Genom dialog med stadsdelsförvaltningarna och genom att stimulera erfarenhetsutbyte mellan dem stödjer förvaltningen verksamhetsutvecklingen.

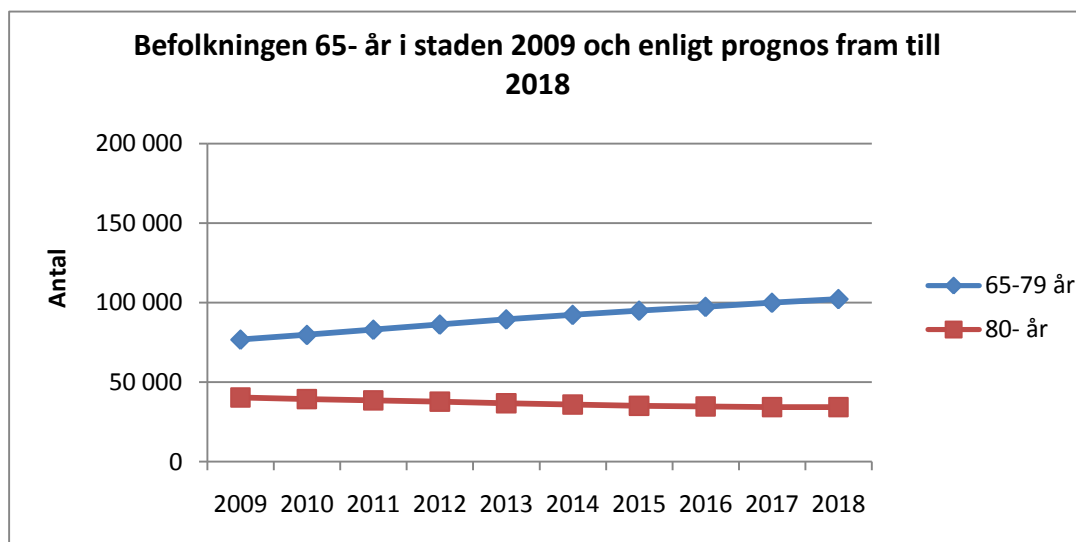
Äldreförvaltningens synpunkter och förslag

Stockholm ska vara en attraktiv, trygg och växande stad för boende, företagande och besök

Befolkningsutveckling

Utrednings- och statistikkontorets (USK) befolkningsprognos visar att under perioden 2009-2018 förväntas en ökning av antalet 65–79-åringar medan antalet personer 80 år och äldre minskar.

Fig. Befolkningsutveckling 65- år 2009 – 2018 (USK 2010)

I december 2009 hade 27 117 personer någon form av insatser från äldreomsorgen. Andelen av de äldre som har omsorg har ökat något från år 2005 och var år 2009 23,0 procent av alla över 65 år. Andelen som har insatser har ökat för de äldre över 80 år. Åldersgruppen 65-79 omfattade i december 2009 samma andel av befolkningen som 2005.

Befolkningsstrukturen skiljer sig åt över staden vilket måste beaktas i respektive stadsdelsnämnds planering. De skiftande behoven ställer fortsatt krav på samplanering mellan stadsdelsnämnderna, inte minst när det gäller boendeplanering.

Boende för äldre

Äldrepolitik handlar inte enbart om behovet av vård och omsorg utan också i stor utsträckning om bland annat bostadsfrågor, närhet till service, kommunikationer och tillgänglighet. Allt fler äldre kommer att bo kvar i den egna bostaden och detta ställer ytterligare krav på samhället. Den utveckling som skett under senare år då bland annat affärer och annan service flyttat ut från bostadsområden till köpcentra som endast kan nås med bil utgör ett problem i detta sammanhang. Andra exempel på utveckling som försvårar för äldre och personer med funktionsnedsättning att leva ett självständigt liv är tidningsinsamling och annan sopsortering i containrar samt postutdelning i porten istället för via brevinkast.

Staden bör på olika sätt aktivt påverka och delta i olika former av teknikutveckling och andra infrastrukturella frågor med syfte att driva utvecklingen så att den kommer hela befolkningen till godo. Detta är inte minst viktigt vid planering av nya bostadsområden. I bostadsområden där tillgängligheten är god och närservice och kommunikationer är väl utbyggda, kan äldre leva ett självständigt liv under längre tid utan större behov av hemtjänstinsatser. De servicehuslägenheter som omvandlats till seniorboenden har till viss del ökat utbudet av tillgängliga bostäder för äldre. Med start från och med 2010 kommer även trygghetsboende att införas i staden. Då trygghetsboende kommer att innehålla en del trygghetsskapande resurser såsom trygghetslarm, personal som en gemensam resurs och möjlighet till gemensamma måltider, förväntas äldre personer kunna bo kvar längre i ett trygghetsboende trots relativt stora omvårdnadsbehov. Det kan därutöver finnas anledning att ta hänsyn till de äldres behov vid planeringen av nya bostadsområden.

Flera av de kommunala bostadsbolagen arbetar för att på sikt möjliggöra för äldre att kunna bo kvar i sin bostad. Detta kan bland annat göras möjligt genom olika former av tillgänglighetsanpassning av bostäder och närområden. I detta sammanhang finns ett behov av att bostadsanpassningar möjliggörs som kan komma flera tillgodo för att underlätta kvarboende som t.ex. dörröppnare vid entréer och förråd för rullatorer.

I områden där de flesta flerfamiljshus saknar hiss är det av stor vikt att ett nära samarbete kommer till stånd mellan bostadsbolagen och företrädare för respektive stadsdelsnämnds äldreomsorg. Genom ett nära samarbete kring tillgänglighetsfrågor och sociala mötesplatser kan behov av hemtjänst och eventuell flytt till annat boende senareläggas. Staden bör även sträva efter ett nära samarbete med företrädare med privata fastighetsägare och bostadsrättsföreningar.

Vård- och omsorgsboenden

Stadens vård- och omsorgsboenden, varhelst de är belägna, är en gemensam resurs för staden och dess äldre. För att tillgodose äldres skiftande behov ska det finnas vård- och omsorgsboenden med olika inriktningar. Det kan vara inriktningar mot demenssjukdomar, psykiska funktionshinder eller andra specifika behov som kräver särskild omvårdnad och kompetens. Det är också viktigt att tillgodose behov av vård- och omsorgsboenden med olika språklig och kulturell inriktning.

Sedan 2008 finns ett valfrihetssystem för vård- och omsorgsboenden. För att ett boende ska upplevas som attraktivt för den enskilde, kan boendet på olika sätt profilera sig genom olika inriktningar som kan vara av särskild vikt för den enskilde när denne ska välja boende. Respektive boende måste även hålla en hög kvalitet avseende både verksamhetens innehåll och boendemiljö.

Stockholm bör som storstad ha särskilt goda förutsättningar för att erbjuda ett brett utbud av vård- och omsorgsboenden för olika behov. I de fall staden är i behov av olika former av profilboenden som de privata vårdgivarna inte tillhandahåller, kan det finnas anledning att se över andra alternativa ekonomiska driftsformer för sådana boenden.

Ett vikande befolkningsunderlag bland de äldsta åldersgrupperna innebär att verksamheterna måste förändras, både till volym och till innehåll.

Befolkningsstrukturen skiljer sig åt över staden vilket måste beaktas i respektive stadsdelsnämnds planering. Valfrihetssystemet och de skiftande behoven ställer också krav på en fortsatt samordnad planering av vård- och omsorgsboenden inom staden. Det innebär bland annat att den plan för stadens boenden för äldre som togs fram 2008 kontinuerligt måste uppdateras.

Köhanteringssystemet behöver utvecklas så att det är möjligt att ställa sig i kö till boendeenheter med olika inriktningar, t.ex. husdjursboende, språkliga inriktningar etc. Sökfunktionen på Jämför Service bör också utvecklas så att det är möjligt för den enskilde att söka efter dessa inriktningar.

Korttidsvård

Korttidsvård kan vara en viktig insats för att göra det möjligt för fler att bo kvar i sitt ordinära boende. Genom att staden satsar på avlastning för närstående, tid för vidare utredning och vid behov träning efter sjukhusvistelse kan behov av permanent plats i vård- och omsorgsboende fördröjas eller helt undvikas.

Innehållet i korttidsvården måste utvecklas så att den blir ett tilltalande alternativ som avlösning till anhöriga och närstående. Äldreförvaltningen anser att det finns ett behov av en stadsgemensam syn på insatsen korttidsvård och dess innehåll.

Servicehus, trygghetsboende och seniorboende

Även servicehusen utgör en resurs som ska beaktas i den övergripande boendepaneringen. Några servicehus har under senare år helt eller delvis

omstrukturerats till vård- och omsorgsboenden. Staden har beslutat att införa trygghetsboende genom att omvandla servicehus till denna nya boendeform. I ett trygghetsboende har de boende tillgång till trygghetslarm, personal som en gemensam resurs för att ordna social samvaro och gemensamma aktiviteter, gemensamhetslokal samt möjlighet till gemensamma måltider. I ett första skede finns beslut om att omvandla tio servicehus till trygghetsboende. I takt med att efterfrågan minskar bör servicehus som boendeform successivt avvecklas och omdefinieras till vård- och omsorgsboende, trygghetsboende eller seniorboende.

Kvalitet och valfrihet ska utvecklas och förbättras

Valfrihet

Ökad valfrihet och mångfald uppnås när det finns ett stort utbud av utförare med olika profileringar att välja mellan. Lag om valfrihetssystem (LOV), möjliggör för fler privata utförare att på ett enklare sätt godkännas som utförare och därmed ökar antalet utförare som den enskilde kan välja bland.

Krav på en organisation som i större utsträckning förvaltar avtal

Då en allt större andel av äldreomsorgen drivs i privat regi och entreprenaddrift ställer detta krav på en organisation som i större utsträckning förvaltar avtal än bedriver egen verksamhet. Mot denna bakgrund ser äldreförvaltningen ett stadsgemensamt behov av att kartlägga samt anpassa organisation, kompetens och metoder utifrån de förändrade förutsättningarna.

Samma krav och förutsättningar för utförarna oavsett regiform

I kundvals- och valfrihetssystem är det viktigt att krav och förutsättningar för utförarna är desamma oavsett regiform. För verksamhet som drivs i privat regi och entreprenaddrift finns krav och förutsättningar reglerat i avtal. Motsvarande dokument i form av överenskommelser bör tas fram för stadens verksamheter som drivs i egen regi.

Informationsinsatser

En viktig del i arbetet med valfrihet och mångfald är att staden når ut med information till medborgarna. Äldreförvaltningen kommer under 2011 att fortsätta att arbeta med att genomföra informationsinsatser samt använda nya modeller för information, som t.ex. seminarier, mässor, för att kunna nå ut till fler medborgare.

Uppföljning

Valfrihets- och kundvalssystem ställer krav på uppföljning som en del av processen där uppföljning är grunden för utvecklingsarbete. Uppföljning kommer att ta allt mer resurser i anspråk och ställer krav på en effektiv uppföljningsorganisation såväl lokalt som centralt.

Stöd och hjälp i ordinärt boende

Hemtjänst

En väl fungerande hemtjänst är grunden för att äldre ska kunna bo kvar i sin bostad. Service och omvårdnad är individuella begrepp där var och en vill ha en sammansatt lösning som ökar livskvaliteten och välbefinnandet. En uppdelning i omvårdnad respektive service skulle öppna för nya lösningar som kan kombineras mer individuellt. Personalens kompetens och engagemang skulle på detta sätt tas tillvara och yrkesrollerna renodlas. Det skulle öppna upp för en mer individuell, mångsidig och flexibel hemtjänst med möjlighet till spetskompetens inom olika områden. Under 2010 kommer äldreförvaltningen att utreda möjligheterna till att, under perioden, införa någon form av förenklad biståndshandläggning vid ansökan om hemtjänst.

Dagverksamhet

Dagverksamhet har stor betydelse som komplement till hemtjänst, förebyggande verksamhet och stöd/avlösning till anhöriga. Dagverksamhet fyller också en viktig funktion för att äldre ska bibehålla förmågor och möjliggöra kvarboende. För att dagverksamheten ska kunna tillgodose olika behov är det viktigt att den utvecklas och blir mer flexibel, exempelvis vad gäller innehåll, dagar och tider för öppethållande.

Under 2010 kommer LOV börja tillämpas för upphandling av privata utförare till valfrihetssystemet för dagverksamhet. Äldreförvaltningen kommer under 2011 att utvärdera möjligheten och efterfrågan av flexibel dagverksamhet kopplat till fastställd ersättning.

Rättvis och likvärdig biståndsbedömning

Kommunfullmäktige beslutande på december sammanträdet 2009 att ett gemensamt kartläggnings- och bedömningsinstrument för äldreomsorgens biståndshandläggare ska införas för att inom staden uppnå en likvärdig biståndsbedömning, enhetligare dokumentation och uppföljning av insatser till äldre. Under våren 2010 har bedömningskansliet arbetat med implementeringen av instrumentet och överlämnar vid halvårsskiftet utvecklingsarbetet till stadsdelsförvaltningarna för genomförande. Äldreförvaltningen avser att dels genomföra uppföljningar avseende likvärdigheten i biståndsbedömningen och dels följa upp att kartläggnings- och bedömningsinstrument används på det sätt som avses för att uppnå de resultat som förväntas.

Under den kommande treårsperioden kommer äldreförvaltningen att se över behov av fortsatt utveckling av kartläggnings- och bedömningsinstrumentet.

Kompetensutveckling/utbildning

Arbete inom äldreomsorgen ställer stora krav på djup och bred kunskap inom en mängd olika områden.

I stadens äldreplan står att all personal ska ha en grundutbildning. I Öppna jämförelser bedöms tillräcklig utbildning för vårdpersonal vara 900 gymnasiepoäng på omvårdnadsprogrammet. Äldreförvaltningen anser att staden bör eftersträva att all personal på sikt ska ha en grundutbildning motsvarande minst 1 200 poäng på omvårdnadsprogrammet. Därutöver finns behov av kompetensutveckling för sjuksköterskor och paramedicinare.

För att upprätthålla en god kvalitet i äldreomsorgen är det viktigt att staden säkerställer att det även under kommande treårsperiod finns resurser för kompetensutveckling av personal. Äldreförvaltningen bedömer att det bör avsättas 10 mnkr för att säkra en fortsatt kompetensutveckling. Enligt budget 2010 finns avsatt 10 mnkr 2011 respektive 2012 för vikarietäckning.

Staden kommer fortsatt att erbjuda utbildning i svenska för de anställda som har möjlighet att uppnå gymnasiebehörighet.

Myndighetsutövningen inom äldreomsorgen är ett angeläget område för kompetensutveckling främst för att säkerställa rätts säkerheten och en likvärdig biståndsbedömning. Äldreförvaltningen anser att 3 mnkr bör avsättas för stadens 230 biståndshandläggare för en fortsatt kompetensutveckling under 2011.

Ledarskapet

Olika forskningsstudier och andra utvärderingar såväl nationella som stadsinterna granskningar visar att grunden för en väl fungerande och effektiv organisation till stor del bygger på ledarskapet. Det krävs välutbildade ledare som kan arbeta nära sin personal och vara tillgänglig för att stödja, handleda, vidareutbilda, stimulera och ge personalen tid för reflektion och utvärdering för att kunna utveckla verksamheten. Anställda som har bra kontakt med sin chef känner större arbetsglädje. Äldreförvaltningen anser att det är viktigt att kontinuerligt utveckla första linjens ledare inom äldreomsorgen. För att ledarskapet ska fullgöras på ett tillfredsställande sätt anser äldreförvaltningen att antalet direkt underställda bör ligga på en rimlig nivå för att stödja ett närvarande ledarskap

Äldreförvaltningen anser att det är viktigt att personalpolitiska avdelningen (PAS) även framöver anordnar utbildningar för stadens chefer.

Personalförsörjning

Äldreomsorgen är en personalintensiv verksamhet. Tillgång till personal med hög kompetens är en förutsättning för en god äldreomsorg. Staden bör ha en långsiktig planering och strategi för den framtida personalförsörjningen inom äldreomsorgen.

Vård- och omsorgscollege

För att stärka ett sektorsövergripande samarbete i frågor om kompetensförsörjning inom vård och omsorg samverkar Stockholms stad och Stockholms läns landsting för att utveckla en utbildning av hög kvalitet inom ramen av Vård- och

omsorgscollege. Med Vård- och omsorgscollege vill Stockholms stad och Stockholms läns landsting skapa en omvårdnadsutbildning i tiden och integrera nytänkande kring hur sociokulturella verktyg kan ta plats i lärandemiljön - med tydlig koppling till krav och behov av yrkeskompetens ute på arbetsplatserna. Ungdomars kunskaper och erfarenheter av informations- och kommunikationsteknik ska ses som en resurs i lärandet. Nationella rådet beslutade under mars månad 2010 att godkänna ett regionalt vård- och omsorgscollege i Stockholm. Äldreförvaltningen kommer under planperioden att vara involverad i detta arbete.

Kultur ska genomsyra äldreomsorgens verksamhet i vardagen

Under 2008 påbörjades projekt, Kultur för äldre, för särskilda kulturinsatser inom äldreomsorgen. Projektet utvecklades utifrån de erfarenheter och uppföljningar som gjorts och har utökats med inslag av fysiska aktiviteter.

Äldre ska ges bättre förutsättningar för ett så självständigt och innehållsrikt liv som möjligt. Tillgång till kultur är en rättighet för alla, oavsett ålder. Projektet ingår också som en del i grundutbildningen för vårdbiträden, Människan socialt och kulturellt (100 gymnasiepoäng), för att kulturen ska bli ett naturligt inslag i det dagliga arbetet inom äldreomsorgen.

Projektet avslutas i december 2010 och fr.o.m. 2011 kommer ansvaret för ett fortsatt arbete med att genomföra kulturaktiviteter för att höja kvaliteten i det sociala innehållet för de äldre, att överlämnas till stadsdelsnämnderna.

Äldre med psykiska funktionshinder

Äldre med psykiska funktionsnedsättningar är en grupp med komplexa behov som ofta behöver stödinsatser från flera olika verksamhetsområden. Det är angeläget att organisationen inte är ett hinder för att olika kompetenser samordnas kring den enskilde. Även om den enskilde fyllt 65 år kan det behövas stödinsatser från andra verksamhetsområden, t.ex. socialpsykiatri, för att den enskildes behov ska kunna tillgodoses. Under 2010 startar äldreförvaltningen och Farsta stadsdelsförvaltning ett projekt som syftar till att utveckla samverkansformerna kring äldre med psykiska funktionsnedsättningar. Målsättningen är utveckla en arbetsmetod som kan utgöra en modell för alla stadsdelsförvaltningar i staden.

Förebyggande arbete

Genom att försöka påverka faktorer som kan ha en negativ effekt på den äldres funktionsförmåga, livskvalitet och levnadsförhållanden kan behovet av insatser inom vård och omsorg skjutas upp och samtidigt som den äldres välbefinnande och livskvalitet förbättras. Personer som är 75 år eller äldre och som inte har annan insats från äldreomsorgen erbjuds hembesök. Hur erbjudandet av hembesöket utförts och dess innehåll har varierat mellan stadsdelsnämnderna. Ett arbete har påbörjats för att utforma en för staden gemensam modell för hur

förebyggande hembesök ska genomföras fortsättningsvis. Ambitionen är att detta arbete ska ske i samverkan med landstinget.

Också när det gäller andra frågor i det förebyggande arbetet är samarbetet med landstinget, både slutenvården och primärvården, en förutsättning. Olika överenskommelser mellan parterna har upprättats. Dessa ligger som grund till det fortsatta lokala arbetet t.ex. fallprevention, läkemedelsgenomgångar och egenvård.

Anhöriga eller närstående

Kommunfullmäktige förväntas anta under 2010 "Anhörig/närståendepolicy för Stockholms stads äldreomsorg" där det framgår vilka stödinsatser som staden kan erbjuda de anhöriga/närstående. Uppföljning och utvärdering av policyns effekter bör genomföras kontinuerligt bl.a. genom enkätundersökning riktad till den anhöriga/närstående.

Samverkan med landstinget

Tendenserna till kortare vårdtider inom slutenvården fortsätter. Äldre med omfattande hälso- och sjukvårdsbehov samt omvårdnadsbehov skrivs i ett tidigt skede ut från sjukhus för att få fortsatt vård och omsorg av den kommunala äldreomsorgen och av primärvården. Webcare-systemet är en förutsättning för en optimal informationsöverföring mellan huvudmännen. Under de närmaste åren planeras en fortsatt utveckling av Webcare där bl.a. införandet av det s.k. trygghetskvittot är en del i detta arbete. Syftet med trygghetskvitto är att säkerställa att den äldre har vetskap om vem från kommunen som övertar ansvaret och vem som har ansvaret inom primärvården. Trygghetskvittot har utvecklats i samarbete mellan äldreförvaltningen och SLL. Det är nu SLL:s intentioner att trygghetskvitto införs i hela Stockholms län. En uppföljning kommer att ske under senare delen av 2011.

Ett annat arbete som kan komma att påverka stadens äldreomsorg är tolkningen av vad som ska definieras som egenvård. Överenskommelsen beräknas vara klar under våren 2010 och kommer att följas upp under 2011.

Regeringen förväntas under 2010 anta Socialstyrelsens förslag till Nationella riktlinjer för vård och omsorg om personer med demenssjukdom som kommer att få effekter för stadens verksamheter men också för samverkan mellan huvudmännen.

Kommunens hälso- och sjukvård

Stadens hälso- och sjukvård ska bedrivas enligt de krav som hälso- och sjukvårdslagen och andra gällande lagar och förordningar ställer. Det innebär att den ska vara av god kvalitet, med en god hygienisk standard och tillgodose den enskildes behov av vård och behandling inom stadens ansvarsområde. Vidare ska kvaliteten i verksamheten kontinuerligt och långsiktigt utvecklas och säkras.

En viktig del i hälso- och sjukvårdsansvaret är patientsäkerhetsarbete. I detta ingår att fortlöpande analysera risker för att få kunskap om vilka åtgärder som ska vidtas för att undvika skador, undanröja faror och därmed öka kvalitet och säkerhet.

Regeringen har avsatt medel för tre år framåt för att landets kommuner ska använda två nationella register, Senior Alert och Svenska Palliativregistret. Regeringens avsikt är att initialt ekonomiskt ersätta de kommuner som använder registren. Registren ska med automatik tillhandahålla bl.a. uppgifter till Socialstyrelsens Äldreguide.

Senior Alert är ett riskbedömningsverktyg avseende malnutrition (undernäring), fall och trycksår samt senare även vårdrelaterade infektioner. Registret inkluderar även förslag på åtgärder samt ger uppföljning ner till individnivå. Registret ger stöd för ett strukturerat arbetssätt. Regeringens uppfattning, i vilken äldreförvaltningen instämmer, är att systemet är en kvalitetssäkring av, förutom landstingens ansvarsområden, äldreomsorgens arbete och ansvar avseende hälso- och sjukvård.

Riskbedömning görs idag på enheterna utifrån separata verktyg. De ingående faktorerna i senior Alert är desamma som av kommunfullmäktige beslutade indikatorer enligt HSL. Äldreförvaltningen anser att Senior Alert är ett sammansatt verktyg för riskbedömning, som kräver mindre arbetstid samtidigt som det dels kvalitativt säkerställer och optimerar åtgärder och resultat, dels tillhandahåller de uppgifter som Socialstyrelsen efterfrågar. Äldreförvaltningen förordar att staden beslutar att vara en delaktig part i kvalitetsregistret Senior Alert. Förvaltningen återkommer i särskilt ärende.

I det Svenska Palliativregistret registreras den avlidnes sista tid av den sista vårdinrättningen. Här registreras bl.a. eventuell flytt under de sista dygnen, smärtpåverkan och kontakter med anhöriga. Genom att använda Svenska Palliativregistret kan förslag till förbättring av vården i livets slutskede erhållas då registret ger stöd i ett strukturerat arbetssätt. Svenska Palliativregistret används av vissa vård- och omsorgsboenden i staden men inte av alla.

Medicinskt ansvarig sjuksköterska (MAS) och medicinskt ansvarig för rehabilitering (MAR)

Under de senaste åren har MAS:arnas ansvarsområden förändrats. Bland annat har andelen äldre som väljer vård- och omsorgsboenden som drivs av entreprenader eller privata utförare ökat. Försöket med en MAR-funktion har visat på positiva effekter för rehabiliteringsverksamheten inom kommunens ansvarsområde. Den översyn som nu pågår av den framtida MAS och MAR organisation kommer sannolikt att få effekter för stadsdelsnämndernas framtida organisation av dessa funktioner. Fler faktorer, som kan påverka behovet av MAS och MAR i framtiden är bl.a. ett eventuellt övertagande av hemsjukvården men även en förväntad utökning av hälso- och sjukvårdsansvaret inom LSS och socialpsykiatri.

Övertagande av hemsjukvården

Regeringen har påtalat önskan att kommunerna ska överta ansvaret för hemsjukvården från landstingen. Under hösten 2010 kommer regeringen att tillsätta en utredare som ska se över hur övertagandet kan ske. I uppdraget som beräknas vara klart under 2012 ingår även att se över kommunernas möjlighet att själva anställa läkare. Äldreförvaltningen kommer att följa detta arbete.

Om övertagandet blir en realitet kommer detta att innebära ett stort arbete för staden samt att en skatteväxling måste ske med landstinget.

Mat och måltider

Maten och måltiden är en betydande del av äldreomsorgen, såväl i hemtjänsten som i de olika boendeformerna. Den mat som serveras i stadens verksamheter ska inte enbart ses ur ett näringsmässigt och livsmedelshygieniskt perspektiv, den ska också vara god och vällagad. Ambitionen med den övergripande kostpolicyn och den handbok som tagits fram är att det ska vara en hög och likvärdig kvalitet på mat och måltider inom hela äldreomsorgen oavsett regiform.

Den lagstadgade egenkontrollen med dess rutiner intar här en central roll. Alla verksamheter ska kunna uppvisa upprättade rutiner för säker livsmedelshantering. Äldreförvaltningen ser det som angeläget att egenkontroll fortsätter utvecklas i stadens verksamheter för att de livsmedel som produceras/distribueras/serveras och upphandlas följer lagstadgade krav.

Personalens kompetens, motivation och delaktighet är mycket viktiga byggstenar i arbetet för bra måltider och för rätt nutritionsåtgärder. Äldreförvaltningen kommer att utveckla rutiner i nutritionsomhändertagandet. Målsättningen är att samtliga omsorgstagare i riskzonen för undernäringstillstånd ska identifieras.

Vid upphandlingar av mat och måltider ska alltid bästa kvalitet eftersträvas och miljövänliga alternativ övervägas. Med genomarbetade systemlösningar och ett helhetsperspektiv på mat och måltider kan all mathantering även bli mera kostnadseffektiv. Äldreförvaltningen kommer även framdeles att främja framtagandet av nya metoder och modeller för systematisk uppföljning av avtal, planering/inköp och leverans av måltider.

Informationsteknik

Under kommande år kommer det att vara fortsatt starkt fokus på IT. I allt större utsträckning har IT kommit att bli ett verktyg för vård- och omsorgspersonalen i deras dagliga arbete.

IT kan underlätta arbetsuppgifter som dokumentation, kvalitetssäkring, samverkan och informationsöverföring. Det är också ett viktigt verktyg för information och

kommunikation med medborgare och andra intressenter. Staden satsar betydande belopp för utveckling av IT, bland annat för utveckling av valfriheten.

Äldreförvaltningen kommer aktivt att delta i stadens gemensamma arbete med att följa och möta utvecklingsbehovet. Det är av största vikt att detta arbete omfattar all verksamhet som staden ansvarar för oavsett utförare för att kunna uppnå ökad effektivitet och förbättrad service.

I samband med bl.a. införandet av köhanteringssystemet, omsorgsdagboken och det nya kartläggnings- och bedömningsinstrumentet kommer det att krävas resurser för förvaltning av dessa. I och med att staden i avtalet kräver att de privata hemtjänstutförarna använder dokumentationssystemet ParaSoL krävs tydligare ansvarsfördelning av ansvaret för utbildning och stöd.

Äldreförvaltningen har genomfört en förstudie för att se över möjligheten att integrera dokumentationssystem hos privata utförare av enstaka plats med stadens system för att möjliggöra tillgång till Omsorgsdagboken. Resultat av förstudien visar att det skulle innebära kostnader som inte är försvarbara. Av det skälet kommer äldreförvaltningen att arbeta för att de privata utförarna får tillgång till Paraplysystemet för boende från Stockholms stad. Detta kommer att innebära att företaget förutsätts arbeta i dels det egna dokumentationssystemet som i stadens.

Äldreförvaltningen fortsätter arbetet med att föra ut den Nationella It strategin inom vård och omsorg.

Telefoniutveckling och trygghetslarm

De tekniska förutsättningarna för Stockholms äldre- och handikappjour förändras i snabb takt. Larmcentralen och teknikenheten fortsätter utvecklingen för att kunna svara upp mot nya tekniska utvecklingar. Säkerhet, kvalitet samt möjlighet att spela in konversation via larmet är ledord.

Nyckelfri hemtjänst

Larmcentralen på Stockholms äldre- och handikappjour fortsätter att delta i projektet "Nyckelfri hemtjänst" tillsammans med två stadsdelsförvaltningar; Hägersten-Liljeholmen och Farsta. Projektet syftar bl.a. till att den enskilde snabbare ska få hjälp i en akut situation, då personalen inte behöver hämta nycklar från en personallokal. Den enskilde kan känna trygghet utan att flera uppsättningar nycklar behöver lämnas till hemtjänst.

Äldreomsorgsinspektörerna

Äldreomsorgsinspektörerna har fr.o.m. 2010 förändrat sitt arbetssätt från att ha granskat all äldreomsorgsverksamhet inom en stadsdelsnämnd i taget till att

granska utifrån olika teman som t.ex. socialpsykiatri. Uppföljning av arbetssättet kommer att ske i slutet av 2011.

Verksamhet och kvalitet

Uppföljning och kontroll

Som ett led i att uppnå utveckling och god effektivitet inom äldreomsorgens verksamheter är det viktigt med kontinuerliga uppföljningar och kontroller.

Äldreförvaltningen har uppfattat att den interna kontrollen i stort inte omfattar väsentliga delar av verksamheternas drift. Förvaltningen anser att bl.a. dokumentationens innehåll och förvaring samt åtgärder och uppföljning av anmälningar av Lex Sarah och Maria ska ingå i stadsdelsnämndernas interna kontroll. Stadsdelsnämnderna bör avsätta resurser för detta. Därutöver vill förvaltningen poängtera vikten av att genomförda uppföljningar och granskningar av verksamheterna uppmärksammas och används vid enheternas vidare utveckling.

I ett valfrihetssystem är brukarundersökningar en viktigt redskap i verksamhetsutvecklingen, därför genomförs årligen totala brukarundersökningar inom äldreomsorgens verksamheter, såväl i kommunal som i privat regi. Äldreförvaltningen genomför f.n. årliga brukarundersökningar bland samtliga omsorgsmottagare inom stadens hemtjänstverksamhet, samtliga regiformer. Socialstyrelsen genomför parallellt liknande årliga nationella brukarundersökningar, vilkas resultat presenteras för allmänheten via internet och Äldreguiden. För storstädernas del innebär Socialstyrelsens undersökning ett urval bland omsorgsmottagarna. Möjlighet ges nu för kommunerna att, mot viss ersättning för merkostnaden, ”köpa in sig” för en totalundersökning. Socialstyrelsens frågeställningar motsvarar stadens, förutom frågor om omsorgsmottagarnas möjligheter till val av utförare.

Äldreförvaltningen kommer att undersöka förutsättningarna att fr.o.m. 2011 ingå i Socialstyrelsens brukarundersökning, under förutsättning att staden inleder diskussioner för att de nationella undersökningarna ska kompletteras med frågor angående kundens val. Kostnaderna för ett deltagande beräknas till knappt 0,4 mnkr, vilket understiger kostnaden för senast genomförda brukarundersökning inom hemtjänsten.

Äldreförvaltningen har påbörjat ett arbete tillsammans med stadsledningskontoret för att utveckla stadsgemensamma rutiner och verktyg för rapportering och uppföljning av klagomål och synpunkter.

Äldreomsorgens värdegrund

Äldreförvaltningen har följt den statliga värdighetsutredningens arbete. Utifrån värdighetsutredningens betänkande har förvaltningen i dialog med

äldreomsorgschefer och kvalitetsutvecklare från några stadsdelsförvaltningar arbetat med ett förslag till gemensam värdegrund för äldreomsorgen i Stockholms stad.

Regeringen har under februari månad 2010 överlämnat propositionen till riksdagen. Riksdagen kommer att behandla ärendet den 24 maj 2010. Förslag på en värdegrund för äldreomsorgen i Stockholms stad kommer att föreläggas äldrenämnden under våren. Äldreförvaltningen kommer också att ta fram beskrivningar om hur verksamheterna kan inarbeta värdegrunden i det konkreta arbetssättet.

Förvaltningen kommer under 2011 att följa arbetet med hur implementeringen av värdegrund framskrider.

Hållbar jämställdhetsintegrering

Fr.o.m. hösten 2009 deltar äldreförvaltningen och stadsdelsnämnderna Farsta, Enskede-Årsta-Vantör och Spånga-Tensta i ett regeringsstött projekt som syftar till jämställdhetsintegrering i bedömning och insatser inom äldreomsorgen. Erfarenheterna från äldreförvaltningens projekt kommer att implementeras i fortsatt arbete med styrdokument, statistikredovisningar och utformningen av tjänsteutlåtanden. Den utvärdering, som kommer att genomföras, ska ligga till grund för det fortsatta arbetet 2011.

3. Sammanfattande ekonomisk analys

Äldreomsorgens resurser

Långtidsprognosen av befolkningsutvecklingen visar att antalet äldre ökar under de kommande decennierna men att den grupp som behöver omsorg minskar de närmaste åren. Vårdbehovet visar däremot en tendens att bli mer omfattande, vilket medför att kostnadsutvecklingen inte med automatik eller fullt ut följer utvecklingen av antalet omsorgsmottagare. Äldreförvaltningen kommer kontinuerligt att följa utvecklingen av vårdbehovet inom äldreomsorgen.

Äldreförvaltningen anser att inför de kommande åren är det viktigt att förutom befolkningsförändringar vilket kan innebära förändrade resurser som t.ex. ökad vårdtyngd, även beakta effekter av lönerörelsen och indexuppräknningar av ramavtalen som påverkar verksamhetens kostnader. Medel bör dessutom avsättas centralt i staden för stimulansbidrag för omstrukturering, ny- och ombyggnation av särskilda boenden.

Stimulansmedel

Sedan 2006 har Socialstyrelsen på uppdrag av regeringen fördelat stimulansmedel till kommuner och landsting i syfte att utveckla vården och omsorgen om äldre. Stockholms stad har årligen tilldelats ca 80 mnkr stimulansmedel. Samtliga stadsdelsnämnder har ansökt om stimulansmedel och ett 100-tal projekt har

bedrivits med stimulansmedel. Privata vårdgivare har också kunnat ansöka om stimulansmedel genom stadsdelsnämnderna och äldreförvaltningen. Fr.o.m. 2010 har regeringen avsatt hälften av stimulansmedlen till nationella projekt och också infört en gradvis övergång till mer prestationsbaserade utbetalningar av medlen. Enligt Socialstyrelsen ska samtliga projekt som bedrivits med stimulansmedel slutredovisas 2012.

Stadens verksamheter ska vara kostnadseffektiva

Budget

Kommunfullmäktige har för äldrenämnden fastställt budgeten för 2010 till 84,5 mnkr. I plan för 2011 är budgeten 69,3 mnkr. Minskningen hänförs till största delen av minskade kostnader för utbildningsinsatser.

För kompetensutveckling av personal inom äldreomsorgen bör, som tidigare nämnts, 10 mnkr årligen avsättas för detta ändamål. Därutöver bör 3 mnkr avsättas årligen för kompetensutveckling inom äldreomsorgens myndighetsutövning.

Förvaltningen av Omsorgsdagboken ligger på äldrenämnden. Beräknad årskostnad för detta är ca 0,9 mnkr. Äldreförvaltningen anser att äldrenämnden tillförs motsvarande budgetmedel till budget 2011.

Personal

Antalet upphandlade privata utförare inom hemtjänst och enstaka plats på vård- och omsorgsboende har under de senaste åren ökat. En viktig del i denna process är uppföljning. Uppföljning tar allt mer resurser i anspråk och ställer krav på en effektiv uppföljningsorganisation. Äldreförvaltningens ansvar för dessa upphandlingar innebär att resurser motsvarande en anställning bör tillföras äldrenämnden för att säkra uppföljningen av såväl upphandlade företag, avtal och verksamhet.

Likaså behöver äldreförvaltningen personalförstärkning/resursförstärkning vad avser hanteringen och uppföljningen av bidrag till frivilligorganisationer. I nuläget är det en person som sköter denna hantering. Förutom sårbarheten är det olämpligt att en och samma person som tar fram förslag till bidragsbeslut också gör uppföljningarna. Detta har även konstaterats av revisionskontoret i samband med granskning av förvaltningens bidragshantering. I nuvarande organisation finns det inte utrymme för att åtgärda bristen.

Lokalförsörjningsplan

Äldreförvaltningen har ingen egen lokalförsörjningsplan, utan ingår i socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningens lokalförsörjningsplan. Förvaltningen disponerar lokaler förhyrda av socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen.

Äldreförvaltningen betalar ca 5 mnkr/år, där förutom hyra även ingår andra tjänster som t.ex. vaktmästeri, städning, el. I nuläget ser förvaltningen inget behov

av att förändra gällande hyresförhållande med socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen.